Т. В. Соломатіна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля, Україна
ORCID ID: 0000-0002-1949-3277

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.5.93

ЛІЗИНГ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

T. Solomatina,
PhD in Economics, Docent, Associate Professor of the Department of Finance
and Banking, V. Dahl East-Ukrainian national University, Ukraine

LEASING IN THE SYSTEM OF STRATEGIC DEVELOPMENT OF FINANCIAL POTENTIAL
OF ECONOMIC ENTITIES IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY

Предметом дослідження є теоретичні засади, методичні основи і практичні аспекти використання лізингових механізмів у системі стратегічного розвитку фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки. Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, офіційні дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання. Під час проведення дослідження використано методи групування, коефіцієнтів, середніх величин. Метою статті є визначення шляхів підвищення ролі лізингу в оновленні основних засобів суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки як основи майнової складової їх стратегічного фінансового потенціалу.

Наведено характеристику учасників лізингового ринку за двома його рівнями — національна компанія, суб'єкти господарювання — лізингодавці, фінансові компанії. Надано якісну оцінку стану розвитку лізингового ринку на основі показників концентрації, а також кількісну — на основі динаміки і структури вартості договорів фінансового лізингу, укладених протягом звітного періоду (на кінець аналізованого періоду), в сільському господарстві та національній економіці загалом за 2012—2019 рр. Проведено оцінку кредитоспроможності суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки за лізинговими угодами за ознакою високого зносу основних засобів.

Основний результат статті полягає у визначенні шляхів підвищення ролі лізингу в оновленні основних засобів суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки як основи майнової складової їх стратегічного фінансового потенціалу: на рівні лізингового ринку — подолання державної монополії за рахунок розвитку приватних суб'єктів господарювання — лізингодавців, зменшення концентрації вартості і кількості договорів фінансового лізингу, подолання монопольного становища окремих лізингодавців, розвиток конкурентного середовища, урізноманітнення спектру лізингових послуг і підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарської техніки — об'єкту лізингу; на рівні суб'єктів господарювання — зміцнення кредитоспроможності, максимальне забезпечення відповідності умов лізингових угод особливостям відтворювального процесу на сільськогосподарських підприємствах, адаптація схем погашення лізингового кредиту до умов формування і розподілення в часі грошових потоків.

The subject of the research is theoretical bases, methodological bases and practical aspects of the use of leasing mechanisms in the system of strategic development of financial potential of economic entities of agricultural sector of economy. The methodological and informational basis of the work are scientific works, periodicals, Internet resources, official data of the National Commission for State Regulation in the Financial Services Markets, and financial reporting entities. The study used methods of grouping, coefficients, averages. The purpose of the article is to identify ways to increase the role of leasing in updating the fixed assets of economic entities in the agricultural sector of the economy as the basis of the property component of their strategic financial potential. The characteristics of the leasing market participants according to its two levels — national company,

entities — lessees, financial companies. The qualitative assessment of the development of the leasing market on the basis of concentration indicators and quantitative — based on the dynamics and structure of the value of financial leasing contracts concluded during the reporting period (at the end of the analyzed period), in agriculture and the national economy as a whole for 2012—2019. The creditworthiness of the economic entities of the agrarian sector of the economy under the leasing agreements has been evaluated based on the high depreciation of fixed assets.

The main result of the article is to identify ways to increase the role of leasing in updating the fixed assets of economic entities of the agricultural sector of the economy as the basis of the property component of their strategic financial potential: at the level of the leasing market — overcoming the state monopoly due to the development of private entities — lessors concentration of value and quantity of financial leasing contracts, overcoming the monopoly position of individual lessors, development of competitive environment, diminishing the range of leasing services and increasing the investment attractiveness of agricultural machinery — the object of leasing; at the level of economic entities — strengthening of creditworthiness, maximally ensuring compliance of the terms of leasing agreements with the peculiarities of the reproduction process in agricultural enterprises, adaptation of the loan repayment schemes to the conditions of formation and distribution over time of cash flows.

Ключові слова: лізинг, стратегічний розвиток, фінансовий потенціал, суб'єкти господарювання, аграрний сектор, економіка.

Key words: leasing, strategic development, financial potential, economic entities, agrarian sector, economy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Лізинг як специфічна форма майнового кредитування і інструмент оновлення основних засобів знайшла поширення у багатьох країнах світу. Проте вихідні мотиви її розвитку суттєво різняться: у розвинутих країнах світу — це науково-технічний прогрес, впровадження у виробництво нової техніки, інновацій, перехід до нових технологічних укладів. В Україні ситуація є прямо протилежна: техніко-технологічна відсталість, високий фізичний і моральний знос основних виробничих фондів, відсутність конкурентоспроможної пропозиції з боку вітчизняних машинобудівних підприємств.

Лізингові відносини поширені майже в усіх галузях національної економіки, проте попит на них у вітчизняному аграрному секторі є підвищеним з огляду на залежність від природно-кліматичних умов. Через брак фінансових ресурсів сільськогосподарські підприємства відчують проблеми з відтворенням основного і оборотного капіталу. В особистих селянських і фермерських господарствах через низьку механізацію робіт превалює ручна праця, що негативно позначається на продуктивності в аграрному секторі економіки і собівартості сільськогосподарської продукції [1, с. 126].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Лізинг є багатоаспектним явищем, окремі сторони якого жваво обговорюються у науковій періодиці. Плаксін О.А. [2] і Корсун А.С. [3; 4] узагальнюють регіональні проблеми розвитку лізингу, зокрема на аграрних ринках Запорізької і Дніпропетровської області. Карнаушенко А.С., Петренко В.С. [5], Шимків С.А., Печко В.С. [6] розглядають лізингові операції через призму загальноекономічної ситуації в країні, яка обумовлює високу вартість і обмежений спектр лізингових послуг лізингодавців, низьку кредитоспроможність суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки як лізингоотримувачів, невідповідність об'єктів лізингу — пропонованої сільськогосподарській техніки — провідним світовим аналогам і вимогам високопродуктивного аграрного виробництва. Васильчак С.В., Жидяк О.Р., Гринів Ю.О., розглядаючи лізинг як спосіб підвищення

інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектора в контексті економічної безпеки, структурує його на три типи відносин: відносини власності; відносини розподілу; відносини конкуренції [7]. Стойко О.Я. [8] зростання потенціалу лізингового кредитування в Україні пов'язує з удосконаленням нормативно-правової бази, створенням конкурентного середовища на ринку лізингових послуг, застосуванням венчурного фінансування, запровадженням податкових та інвестиційних стимулів, насиченням ринку агролізингових продуктів приватним капіталом тощо. Високо оцінюючи науковий доробок зазначених авторів, слід визнати брак досліджень науково-практичної спрямованості, які би містили кількісні оцінки пропозиції лізингових послуг, попиту на них суб'єктів господарювання у контексті розвитку стратегічного фінансового потенціалу.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення шляхів підвищення ролі лізингу в оновленні основних засобів суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки як основи майнової складової їх стратегічного фінансового потенціалу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Лізинг — це складні економічні відносини, пов'язані з відтворенням майна — об'єктів лізингу, які мають ознаки фінансової, підприємницької, кредитної, інвестиційної, орендної діяльності, операцій купівлі-продажу та страхування, учасниками яких є виробник основних засобів, лізингодавець та лізингоотримувач [9, с. 120].

Лізинговий ринок України можна визначити як дворівневий — на першому рівні знаходиться державна корпорація НАК "Укראгролізинг". Лізингові послуги, що надаються зазначеною установою, мають подвійну сутність. З одного боку, вони несуть комерційний характер, з іншого — являють собою форму державної підтримки суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки. На другому рівні знаходяться суб'єкти, які акумулюють приватний капітал, — юридичні особи — лізингодавці та фінансові компанії. Протягом 2017—2019 рр. кількість лізингодавців — юридичних осіб, які внесені до реєстру Нацкомфінпослуг, і мають право надавати послуги фінансового лізингу, скоротилася з 202 до 168 осіб [10]. Основними гравцями другого рівня є лізингодавці, які не є фінансовими установами (про-

тягом трьох річного періоду їх частка у вартості лізингових угод зросла із 96,16% до 96,89%, а у кількості — скоротилася із 99,5% до 92,84%). Лізинговий ринок є висококонцентрованим — на його лідерів приходяться такі частки вартості договорів лізингу, укладених за 9 міс. 2019 р. (станом на кінець періоду): TOP 3 — 61,7% (54,9%), TOP 5 — 71,3% (65,1%), TOP 10 — 84,2% (78,9%), TOP 20 — 93,8% (90,3%). Значна концентрація дозволяє найбільшим лізинговим компаніям зловживати монополістичним становищем.

Лізинг є інструментом стратегічного розвитку фінансового потенціалу суб'єктів господарювання, оскільки він опосередковує відтворення капіталу в аграрному секторі економіки і являє собою сукупність форм та методів інвестиційного фінансування основних засобів шляхом їх довгострокового кредитування під заставу об'єктів лізингу [11, с. 196]. Лізинг сприяє розвитку фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств через техніко-технологічне оновлення їх виробничого потенціалу, вирішення проблеми обмеженості матеріальних ресурсів і раціонального використання трудових ресурсів, прискорення оборотності основного і оборотного капіталу, зростання обсягів виробництва, фондодатчості і ділової активності.

Значний поштовх розвитку фінансового потенціалу суб'єктів господарювання здатний надати лізинг, об'єктами якого є: оновлення основних засобів на інноваційній основі, модернізація, реконструкція, технічне переоснащення, удосконалення матеріально-технічної бази, реновація застарілих виробничих потужностей, оновлення інфраструктури аграрного ринку. Сучасними формами лізингу, перспективними для аграрного сектора економіки, є: вендорний лізинг (надається асоціацією виробників), оперативний лізинг (повне технічне обслуговування обладнання з можливістю його заміни у кінці терміну), електронний лізинг (дозволяє укладати угоди on-line у незначних сумах) [12, с. 163].

Слід також акцентувати увагу на системному ефекті лізингових механізмів, які виходять за межі суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки і поширюються на машинобудівні підприємства, які постачають сільськогосподарську техніку на лізинговий ринок, особливо в умовах прямого лізингу — угоди, яка здійснюється без посередництва лізингової компанії. Для суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки — потенційних лізингоотримувачів найпривабливішим об'єктом виступають імпортовані сільськогосподарські машини і обладнання як за співвідношенням "ціна-якість", так і технологічним рівнем. Тому для вітчизняних машинобудівних підприємств, які виробляють конкурентоспроможну на світовому рівні сільськогосподарську техніку, доцільно передбачити податкові та інвестиційні пільги, що поживають ринок внутрішнього лізингу.

Оцінюючи галузеві перспективи розвитку лізингу, Корсун А.С. зазначає, що в сільськогосподарському виробництві кредитні ризики вище, ніж в інших видах економічної діяльності [13, с. 82]. Об'єктивно кредитний ризик є похідним від біологічної основи виробництва, яка визначає чітку прив'язку потреби у сільськогосподарській техніці до циклу відтворення біологічних організмів рослинництва і тваринництва, графіків проведення весняних і осінніх польових робіт. Тому надзвичайно важливим є виконання лізингових договорів у частині своєчасного постачання техніки, оскільки наслідками їх порушення є ризики втрати значного обсягу сільськогосподарської продукції.

Суб'єктивними факторами кредитних ризиків суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки є: брак фінансових ресурсів та ліквідних коштів, низька рентабельність сільськогосподарських підприємств, іммобілізація власного капіталу у фінансування оборотних активів, укладання лізингових угод на конкурсних засадах, які не виключають низької кредитоспроможності лізингоотримувача.

Факторами, які знижують кредитні ризики у лізингових угодах, є: збіг об'єкту кредитування і застави; збереження за лізингодавцем права власності на передане майно; можливість додаткового доступу до кредитних ресурсів банківських установ; можливість адаптації графіку лізингових платежів відповідно до очікуваних грошових доходів лізингоодержувача; віднесення лізингових платежів собівартість виробництва продукції, що зменшує податкові зобов'язання з податку на прибуток суб'єктів господарювання; страхування від інфляції через фіксований характер лізингових платежів [14, с. 355].

Протягом 2012—2019 рр. частка сільського господарства у вартості лізингових угод, укладених протягом аналізованих річних періодів (станом на кінець періоду), зросла із 19,03% (15,59%) до 26,97% (22,48%) із мінімальним значенням 14,03% (11,43%) у 2013 р. і максимальним значенням 29,79% (24,18%) у 2017 р. Проте відносне зростання відбувалося на фоні згортання абсолютних показників ємності лізингового ринку, яке відбулося у 2015 р.

Протягом 2012—2014 рр. обсяг укладених угод фінансового лізингу у сільському господарстві збільшився із 7905,5 млн грн до 11233,1 млн грн (або у 1,42 разів), а загалом по національній економіці — із 41544,9 млн грн до 58572,6 млн грн (або у 1,41 разів) (табл. 1). Протягом наступного трьохрічного періоду відбувалося стійке скорочення обсягу вартості договорів лізингу, що уклалися, як у сільському господарстві, так і в національній економіці загалом, про що свідчать ланцюгові індекси росту менше 1. У 2018—2019 рр. зростання ринку відновилося, проте рівня початку аналізованого періоду не вдалося досягнути (базисний темп росту на кінець аналізованого періоду по сільському господарству — 0,82, разом по національній економіці — 0,58), тобто падіння ринку аграрного лізингу виявилось меншим порівняно з ринком фінансового ринку загалом. Аналогічні тенденції відбуваються також щодо вартості угод фінансового лізингу станом на кінець аналізованого періоду, проте темпи падіння 2019 року проти 2012 року менші — по сільському господарству — 2%, по економіці загалом — 32%).

Діагностику перспектив використання лізингу в системі стратегічного розвитку фінансового потенціалу проведено на матеріалах 41 суб'єкта господарювання аграрного сектора економіки протягом 2009—2018 рр. Із досліджуваної сукупності у 11 підприємств (26,9%) коефіцієнт зносу основних засобів знаходиться в інтервалі [0,859; 0,689] та [0,689; 0,519]. У найбільшій частці підприємств (15, або 36,6%) коефіцієнт зносу знаходиться на середньому рівні — в інтервалі [0,519; 0,349]. І лише у 4 підприємств (9,8%) знос основних засобів є незначним — [0,349; 0,179]. У більшості підприємств (21, або 51,2%) протягом аналізованого періоду відбулося зростання коефіцієнту зносу основних засобів.

Діагностику кредитоспроможності суб'єктів господарювання за лізинговими угодами проведено на матеріалах групи з найбільшим зносом основних засобів (табл. 2). Із 11 підприємств лише у двох із них відбулося покращення стану основних засобів — коефіцієнт росту менше 1: ПАТ "СП "Турбівське" (0,836) і ПАТ СП "Чорноморська перлина" (0,83). Показники фондодатчості значно варіюють від дуже низьких: ПАТ "СП "Дмитрівка" і ПрАТ "Васіщево" — відповідно 0,018 і 0,031, до дуже високих: СТОВ "Прогрес-Плюс" і СПОП "Березоволуцьке" — відповідно 31,258 і 13,823. Лише у одного підприємства ПАТ "СП "Турбівське" значення коефіцієнта абсолютної ліквідності більше нормативу (0,269). Норматив проміжної ліквідності виконується в умовах трьох підприємств: ПАТ "СП "Надія Нова" (2,361), ПАТ СП "Чорноморська перлина" (3,644), ПрАТ "Васіщево" (19,741). У більшості підприємств (8, або 72,7% від чисельності вибірки) коефіцієнт покриття відповідає нормативним значенням. Від'ємне значення

Таблиця 1. Вартість договорів фінансового лізингу, укладених протягом звітної періоду (на кінець аналізованого періоду), в сільському господарстві та національній економіці загалом за 2012–2019 рр., млн грн

Вид економічної діяльності	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
протягом звітної періоду								
Сільське господарство	7905,5	9416,3	11233,1	6636,4	5654,0	3863,2	5113,2	6518,8
Темпи росту, коеф.								
- базисний	1	1,19	1,19	0,59	0,85	0,68	1,32	1,27
- ланцюговий	1	1,19	1,42	0,84	0,72	0,49	0,65	0,82
Всього	41544,9	67127,8	58572,6	26347,7	23177,6	12967,7	22160,0	24169,2
Темпи росту, коеф.								
- базисний	1	1,62	0,87	0,45	0,88	0,56	1,71	1,09
- ланцюговий	1	1,62	1,41	0,63	0,56	0,31	0,53	0,58
Питома вага сільського господарства, %	19,03	14,03	19,18	25,19	24,39	29,79	23,07	26,97
на кінець аналізованого періоду								
Сільське господарство	6477,0	7674,7	8876,3	5736,4	4845,2	5503,4	5320,2	6375,9
Темпи росту, коеф.								
- базисний	1	1,18	1,16	0,65	0,84	1,14	0,97	1,20
- ланцюговий	1	1,18	1,37	0,89	0,75	0,85	0,82	0,98
Всього	41534,0	67149,3	58572,6	26347,7	23177,6	22758,4	25213,4	28357,6
Темпи росту, коеф.								
- базисний	1	1,62	0,87	0,45	0,88	0,98	1,11	1,12
- ланцюговий	1	1,62	1,41	0,63	0,56	0,55	0,61	0,68
Питома вага сільського господарства, %	15,59	11,43	15,15	21,77	20,90	24,18	21,10	22,48

Джерело: побудовано за даними [15].

власного оборотного капіталу за середніми даними мають тільки два підприємства: ПАТ "СП "Дмитрівка" (-1296,7 тис. грн) і ПрАТ "Ольгівське" (-461,3 тис. грн).

Більше половини (6) підприємств мають концентрацію капіталу більше 0,5, що свідчить про їх достатню фінансову стійкість.

На 8 підприємствах досліджуваної групи показник середньої рентабельності є від'ємним, 5 підприємств на кінець аналізованого періоду мають непокриті збитки в 1 розділі пасиву балансу. Лише два підприємства в структурі капіталу не мають довгострокових зобов'язань і лише два — мають заборгованість за короткостроковими кредитами. Таким чином, показники кредитоспроможності досліджуваних підприємств суттєво різняться,

але близько половини з них можуть бути потенційними лізингоотримувачами, оскільки мають достатню загальну ліквідність і фінансову стійкість, досвід використання і обслуговування позикового капіталу. Факторами, що обмежують кредитоспроможність досліджуваних підприємств у частині банківського кредитування є брак абсолютної ліквідності, збитковість або низька рентабельність капіталу.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Основний результат статті полягає у визначенні шляхів підвищення ролі лізингу в оновленні основних засобів

Таблиця 2. Показники діагностики кредитоспроможності суб'єктів господарювання за лізинговими угодами за даними 2009–2018 рр.

Показник	Од. виміру	ПАТ «СП «Турбіньське»	ПАТ «СП «Дмитрівка»	ПАТ «СП «Надія Нова»	СТОВ «Прогрес-Плюс»	ПАТ СП «Чорноморська перлина»	СПОП «Березоволуцьке»	СТОВ «Калина»	ПрАТ «Васілево»	ПрАТ «Ольгівське»	ПрАТ «Криворізьке рибоводне СП»	ПАТ «Хмельницьке виробниче ВСРП»
Середні за період												
Знос основних засобів (ЗОЗ)	коеф.	0,8204	0,7545	0,8110	0,7579	0,7068	0,7994	0,7335	0,7164	0,8590	0,7263	0,7306
Фондовіддача	коеф.	0,978	0,018	2,592	31,258	1,707	13,823	9,570	0,031	0,000	2,638	0,416
Коефіцієнти ліквідності												
- абсолютної	коеф.	0,269	0,006	0,038	0,001	0,022	0,008	0,004	0,181	0,002	0,187	0,024
- проміжної	коеф.	0,367	0,066	2,361	0,430	3,644	0,209	0,162	19,741	0,025	0,711	0,010
- загальної	коеф.	10,121	0,390	5,337	1,910	5,270	4,907	3,202	123,561	0,490	7,264	1,550
Частка власного капіталу	коеф.	0,873	1,278	0,059	1,129	0,127	0,132	0,189	0,905	55,519	1,237	0,097
Власний оборотний капітал		4786,6	-1296,7	81869,2	179617,5	154117,1	420469,0	269381,3	200,0	-461,3	3916,9	1212,4
Рентабельність капіталу	%	-4,01	-3,97	21,54	3,83	12,10	-2,76	-0,84	-3,79	-4,16	-5,22	-13,06
Станом на кінець аналізованого періоду												
Коефіцієнт росту ЗОЗ	коеф.	0,8359	1,0684	1,1717	1,2151	0,8297	1,1334	1,0225	1,0473	1,4860	1,5214	1,4408
Нерозподілений прибуток	тис. грн	-1153	-7059,4	221303	151544	301864	117200	37148	-186,4	-16824	369	-15876
Довгострокові зобов'язання	тис. грн	149	19,9	4000	94064	4041	99997	18096		497		25241
Короткострокові кредити банків	тис. грн	-	-	-	4818	66790	-	-	-	-	-	-

Джерело: власні розрахунки.

суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки як основи майнової складової їх стратегічного фінансового потенціалу: на рівні лізингового ринку — подолання державної монополії за рахунок розвитку приватних суб'єктів господарювання — лізингодавців, зменшення концентрації вартості і кількості договорів фінансового лізингу, подолання монопольного становища окремих лізингодавців, розвиток конкурентного середовища, урізноманітнення спектру лізингових послуг і підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарської техніки — об'єкту лізингу; на рівні суб'єктів господарювання — зміцнення кредитоспроможності, максимальне забезпечення відповідності умов лізингових угод особливостям відтворювального процесу на сільськогосподарських підприємствах, адаптація схем погашення лізингового кредиту до умов формування і розподілення в часі грошових потоків.

Метою подальших досліджень є розробка рекомендацій зі страхового захисту ризиків втрати фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки.

Література:

1. Корсун А.С. Особливості функціонування та розвитку лізингових відносин в аграрних підприємствах. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 1. С. 124—127.
2. Плаксін О.А. Стан лізингових відносин в аграрній сфері Запорізької області. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2015. № 1. С. 136—140.
3. Корсун А.С. Тенденції сучасного стану лізингових відносин аграрних підприємств Дніпропетровської області. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 2. С. 90—93.
4. Корсун А.С. Аналіз тенденцій розвитку аграрних підприємств як потенційних лізингоодержувачів. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 7—8. С. 76—80.
5. Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Шляхи розвитку селенгу та лізингу у аграрних підприємствах України. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2013. Т. 18, Вип. 4 (2). С. 31—34.
6. Шимків С.А., Печко В.С. Сучасний вимір та значення лізингових послуг в агропромисловому комплексі України. Фінансові послуги. 2017. № 3. С. 22—26.
7. Васильчак С.В., Жидяк О.Р., Гринів Ю.О. Лізинг як спосіб підвищення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору в контексті економічної безпеки. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2017. Вип. 1. С. 29—36.
8. Стойко О.Я. Лізингове кредитування як інструмент капіталізації аграрного сектора України. Наукові горизонти. 2019. № 4. С. 58—66.
9. Васильчак С.В., Жидяк О.Р., Жидяк О.Р. Кредитні інструменти розвитку лізингу та ризики в аграрних підприємствах. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 6. С. 119—121.
10. Підсумки діяльності фінансових компаній та юридичних осіб (лізингодавців) за 9 місяців 2019 року. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_III%20kv_2019.pdf
11. Лемішко О.О. Лізингові механізми відтворення капіталу в аграрному секторі економіки України. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 40. С. 192—197.
12. Іванишин В.В., Волощук Ю.О. Лізинг як механізм оновлення матеріально-технічної бази агропромислового комплексу. Інноваційна економіка. 2018. № 9—10. С. 157—164.
13. Корсун А.С. Аналіз сучасного стану формування лізингових відносин в аграрних підприємствах. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 4. С. 78—82.
14. Яцук О.О. Оцінка діючого механізму залучення фінансових ресурсів в аграрний сектор економіки на

умовах фінансового лізингу. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2017. № 3. С. 347—356.

15. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній та лізингодавців у 2012—2019 рр. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-finsanovyykh-kompanii-lizynhodavtsiv-ta-lombardiv-Ukrainy.html>

References:

1. Korsun, A. S. (2016), "Features of functioning and development of leasing relations in agrarian enterprises", *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, vol. 1, pp. 124—127.
2. Plaksin, O. A. (2015), "State of leasing relations in the agrarian sphere of Zaporizhzhya region", *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, vol. 1, pp. 136—140.
3. Korsun, A. S. (2017), "Trends in the current state of leasing relations of agricultural enterprises of Dnipropetrovsk region", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 2, pp. 90—93.
4. Korsun, A. S. (2017), "Analysis of tendencies of development of agrarian enterprises as potential lessees", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 7—8, pp. 76—80.
5. Karнаushenko, A. S. and Petrenko, V. S. (2013), "Ways to develop selenge and leasing in agrarian enterprises of Ukraine", *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomika*, no. 18, vol. 4 (2), pp. 31—34.
6. Shymkiv, S. A. and Pechko, V. S. (2017), "Modern measurement and value of leasing services in the agro-industrial complex of Ukraine", *Finansovye uslugi*, vol. 3, pp. 22—26.
7. Vasylchak, S. V., Zhydiak, O. R. and Hryniv, Yu. O. (2017), "Leasing as a way to increase the investment attractiveness of agricultural enterprises in the context of economic security", *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Serii ekonomichna*, vol. 1, pp. 29—36.
8. Stoiko, O. Ya. (2019), "Leasing lending as an instrument of capitalization of the agrarian sector of Ukraine", *Naukovi horizonty*, vol. 4, pp. 58—66.
9. Vasylchak, S. V., Zhydiak, O. R. and Zhydiak, O. R. (2016), "Credit instruments for leasing development and risks in agricultural enterprises", *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, vol. 6, pp. 119—121.
10. Results of activity of financial companies and legal entities (lessors) for 9 months of 2019, available at: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_III%20kv_2019.pdf (Accessed 24 March 2020).
11. Lemishko, O. O. (2019), "Leasing mechanisms of capital reproduction in the agrarian sector of the Ukrainian economy", *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 40, pp. 192—197.
12. Ivanyshyn, V. V. and Voloshchuk, Yu. O. (2018), "Leasing as a mechanism for updating the material and technical base of the agro-industrial complex", *Innovatsiina ekonomika*, vol. 9—10, pp. 157—164.
13. Korsun, A. S. (2016), "Analysis of the current state of formation of leasing relations in agricultural enterprises", *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, vol. 4, pp. 78—82.
14. Iatsukh, O. O. (2017), "Assessment of the current mechanism of attraction of financial resources in the agricultural sector of the economy under the terms of financial leasing", *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, vol. 3, pp. 347—356.
15. Information on the status and development of financial companies and lessors at 2012—2019, available at: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-finsanovyykh-kompanii-lizynhodavtsiv-ta-lombardiv-Ukrainy.html> (Accessed 24 March 2020).

Стаття надійшла до редакції 07.04.2020 р.